

Verborgen schatten

Kunstcollectie Isala Zwolle

Isala ziekenhuis, Zwolle

Isala is een ziekenhuisgroep in het IJsselland en bestaat uit twee ziekenhuizen waarvan het grootste in Zwolle staat en een kleinere in Meppel. Isala Zwolle ontstond begin deze eeuw uit een fusie van twee bestaande ziekenhuizen: het katholieke ziekenhuis De Weezenlanden en het Sophia-ziekenhuis. De Weezenlanden is afgebroken, terwijl op de plek van het Sophia-ziekenhuis het nieuwe Isala werd gebouwd dat in augustus 2013 in gebruik werd genomen. Het is één van de grootste niet-academische ziekenhuizen in Nederland waar vrijwel alle medische specialismen vertegenwoordigd zijn. Isala Zwolle is een hedendaags innovatief, duurzaam en daardoor toekomstgericht ziekenhuis, gebouwd in een organische, antroposofische stijl. Een kunstwerk dat de kunstcollectie omsluit. Door het gebruik van zachte kleuren, natuurlijke materialen en veel groen heeft het gebouw een positieve invloed op het welbevinden van patiënten, bezoekers en medewerkers. De beeldende kunst voegt daar een dimensie aan toe. De kunstwerken dringen zich nergens op, lijken zelfs op een natuurlijke wijze op te gaan in hun omgeving, maar vragen desondanks om gerichte aandacht.

Door Piet Augustijn

Isala Zwolle is ontworpen door Architecten Maatschap Isala, bestaande uit de bureaus Alberts & Van Huut International Architects, a/d Amstel Architecten en Alberts, Van Huut & Partners Engineers. Binnen AMI werd grote ervaring met het bouwen van ziekenhuizen gekoppeld aan een humane visie op de zorgomgeving. Het werd een ziekenhuis dat

nauwelijks op een ziekenhuis lijkt. Die indruk wordt versterkt door het gebruik van veel groen: planten, struiken en bomen groeien hoog, binnen lijkt buiten, vides geven doorzicht en laten veel licht doordringen en binnentuinen zijn intieme ontmoetingsplekken. Het interieurontwerp en het architectonisch ontwerp van het ziekenhuis vormen één geheel. De natuur en de verbinding met de buitenomgeving zijn inspiratiebronnen geweest voor het ontwerp. Het grote ziekenhuiscomplex is klein gemaakt door de ruimte op te delen in vier zogenaamde vlinders, elk met een eigen kleurpalet. Eén van de vlinders bestaat uit laboratoriumfuncties en is voor patiënten niet toegankelijk. De vlinder in het midden van het complex bevat alle zware ziekenhuisfuncties en de twee vlinders aan weerszijden hiervan bevatten poliklinieken en verpleegafdelingen. Op de begane grond is de ontvangsthal met de trappenhuisen naar alle verdiepingen.

De kunstcollectie van Isala heeft een bescheiden omvang, zo'n 550 werken, het merendeel plat werk (schilderijen, tekeningen, foto's), de rest ruimtelijk (ongeveer 10% van het totaal) en een aantal videowerken. De collectie wordt beheerd door een kunstcommissie die bestaat uit een vertegenwoordiging van het personeel (acht personen) die het werk op vrijwillige basis uitvoert. Alleen beheerder Hans Damink heeft een aantal uren toebedeeld gekregen om te zorgen voor alle logistiek rondom aankoop en plaatsing van de werken. "Bij de samenvoeging van de twee ziekenhuizen, vijftien jaar geleden, waren er een kleine 1000 kunstwerken, waaronder veel BKR-werk van de gemeente Zwolle.

Herman Lamers, Beschermengel, foto Piet Augustijn

Ongeveer de helft daarvan is afgestoten, omdat we niet alles konden plaatsen in het nieuwe gebouw. Door gerichte aankopen met een bescheiden budget breidt de collectie zich langzaam uit."

Meerwaarde

Wat is de meerwaarde van beeldende kunst in een omgeving waar mensen vaak heel andere dingen aan hun hoofd hebben, zoals de zorg om beter te worden? "Werken moeten niet politiek of seksueel beladen zijn, niet verwijzen naar de dood en niet controversieel zijn", zegt Damink. "Dat zou je kunnen interpreteren als problematisch omdat je alleen brave 'ziekenhuis kunst' kunt aanschaffen, maar dat is zeker niet het geval. De kunstwerken zijn uiteraard voor een breed publiek, zowel personeel, patiënten als bezoekers, maar hoeven echt niet braaf te zijn. Maar een ziekenhuis is geen galerie of museum. In wachtruimtes en loopgangen moeten werken geen negatieve gevoelens oproepen, maar op andere plekken mag een werk best prikkelen. De werken van Levi van Veluw of Carolein Smit bijvoorbeeld geven regelmatig aanleiding tot discussie en dat is goed. Met een helder verhaal is de aankoop van zo'n werk ook goed uit te leggen. Kunst kan louterend werken, roept vragen op, zorgt voor confrontaties. De kunstcommissie heeft een goed oog voor wat geschikt is en wat niet in aanmerking komt. We bezoeken kunstenaars, gaan naar tentoonstellingen en beurzen, kijken rond op internet en in tijdschriften en komen zo tot voorstellen. Met ons budget kunnen we ons geen grote namen veroorloven, maar we spotten jong talent en proberen vroeg te zijn met aankopen.

Er wordt voornamelijk hedendaagse kunst gekocht van Nederlandse kunstenaars. De collectie heeft geen thema, er is zowel figuratief als abstract werk, zodat iedereen zich wel ergens mee kan identificeren." De kunstcommissie is autonoom wat aankopen betreft maar legt wel jaarlijks, zowel mondeling als in een jaarverslag, verantwoording af aan de Raad van Bestuur.

Kunstroute

Omdat alle werken in het gebouw geplaatst zijn, heeft Isala geen depot. Een nieuw aangekocht werk staat korte tijd in depot voordat het een definitieve plaats krijgt, een afgeschreven of beschadigd werk komt in depot totdat besloten is wat er verder mee gebeurt. Er worden geen tentoonstellingen georganiseerd (wel in de vestiging in Meppel), maar een deel van de kunstcollectie is voor publiek ontsloten in een kunstroute. Deze route gaat door een deel van het gebouw en laat zowel kunstwerken binnen als buiten zien. Met een boekje met beschrijvingen in de hand zijn 37 werken te zien, variërend van foto's, tekeningen en schilderijen tot beelden en een video. Van ieder kunstwerk is een compacte beschrijving en een foto opgenomen, terwijl in de route ook iets wordt gezegd over de architectuur en uitgangspunten van het gebouw. "De routes binnen en buiten geven een impressie van de totale collectie van Isala", schrijft de kunstcommissie. "Daarin ligt de focus op de categorieën landschap, mens en dier, abstract en stillevens. Elke categorie bevat kunstwerken die uiteenlopende emoties kunnen oproepen: ontroering, blijdschap of troost. Een donker en dramatisch

Henk Visch, Two birds, a stone and a horse

Nicolas Dings, Putter naar Fabritius

kunstwerk kan een shockerende indruk bij een gezond persoon achterlaten, maar kan bij een ernstig zieke patiënt een geheel andere emotie losmaken."

Het kleine beeld *Bird* van Frode Bolhuis en de *Putter* van Nicolas Dings vallen bijna niet op boven de grote plantenbak, maar prikkelen des te meer de verbeelding en laten je een moment in de waan in een bos te lopen. De kleine beelden van Hans van der Ham, Carolein Smit, Nick Renshaw en Sabi van Hemert laten (dierachtige) mensfiguren zien die absurdistisch, onbeholpen, sprookjesachtig, kwetsbaar of aandoenlijk zijn. De *Penguin Helmet* van Joost van den Toorn sluit hier met zijn eigenzinnige en humoristische karakter mooi bij aan. Ook de schilderijen van Koen Vermeule, Anutosh, Gijs Assmann en Jasper Hagenaar, naast de foto's van Levi van Veluw, Ruud van Empel en Koen Hauser hebben meer lagen dan die welke zich bij een eerste blik prijsgeven. Ze tonen een werkelijkheid die geen realiteit is of juist een realiteit die werkelijkheid kan worden. Isala heeft een spannende en fascinerende, voor mij te korte route samengesteld die een goede indruk geeft van de collectie. Voor de hoofdingang valt vooral de *Beschermengel* van Herman Lamers op. Een rijzige gestalte, gesneden uit glasplaten, het negatief van de engel die op Grote Markt in het centrum van Zwolle staat. Aartsengel Gabriël, tevens stadspatroon van Zwolle, waakt over bezoekers, patiënten, medewerkers en artsen. Daarnaast zijn rond het gebouw en in de binnentuinen beelden te vinden van onder meer Marius van Beek, Mari Boeyen, Jan Snoeck, Henk Visch en Luuk van Soom. De kunstcollectie van Isala Zwolle is een levendige en dynamische collectie die voor een groot deel niet of moeilijk toegankelijk is voor bezoekers, maar voor een klein deel juist wel aan de buitenwereld wordt getoond. Alleen toegankelijk op werkdagen van 9.00 tot 18.00 uur, starten in de centrale hal.

www.isala.nl